

Моя маленька історія

Оксана Сайко

Напевно й справді, чотирнадцять років – важкий період. Це вік, коли тебе ніхто не розуміє. Звісно, я маю на увазі дорослих. Мабуть, це вік дорослішання. А їм це, вочевидь, важко збагнути, бо вони й надалі сприймають тебе, мов малу дитину, і вперто не зважають на твою думку та волю. І в цьому я вже переконувалася не раз. Мама вважає мене геть нестерпною, повторюючи, що я жахливо поведуюся і, здебільшого, їй назло. Я назло їй вештаюся з друзями, які мають на мене поганий вплив, я не надто дбаю про навчання й лад у своїй кімнаті, я зіпсувала нові шпалери, обклеївши стіни плакатами з Робертом Паттінсоном, і зробила на брові пірсінг... Останнім часом у нас з мамою часто траплялися суперечки. На її думку, я геть нестримана й не вмію уникати гострих кутів. Але ж я мушу якось боронитися від її нескінченних зауважень і дорікань! Тим більше, якщо вони несправедливі й безглузді. Невже це так важко збагнути?

– Коли ти врешті припиниш мені брехати? – це, радше риторичне, запитання доводиться чути від мами кожного разу, коли вона дізнається про якусь мою чергову витівку.

І як вона не розуміє, що ця брехня задля добра? Ну уявіть собі лише, що було б, якби я їй сказала правду? Приміром, що прогуляла школу, вештаючись містом, чи що втекла з алгебри і просиділа півдня з Віткою у кав'ярні? Або якби сказала правду про нібито спортивні змагання, коли насправді я була з Максом на даху, де він аквареллю малює місто з пташиного польоту, ховаючись від батька, коли той напідпитку... Уявіть-но собі тільки ці нескінченні монологи, пригадування усіх моїх минулих прогрішень, дорікання... А так я дбаю про її спокій. Отже – брешу задля її спокою. Щоправда, дуже часто від того спокою не залишається й сліду, здебільшого завдяки вчителям, які надто вже дбають про мою успішність та відвідування школи, а особливо – завдяки класній керівниці, яку ми всі називаємо Матильдою, хоч насправді вона Марія Теодорівна. А нерідко й завдяки сусідам, які бачать мене з цигаркою чи в гурті старших хлопців й вважають за обов'язок повідомляти маму про такі дрібниці. Тоді конфлікту вже не уникнути. Нерідко, щоби покласти край сварці, коли вона вже геть нестерпна, я на кілька годин тікаю з дому. Теж заради матиного спокою. А вона ще каже, що я не вмію уникати конфліктів! Ну хіба ж вона має рацію?

Іноді мені стає її шкода і я ненавиджу себе за те, що не є такою, якою б їй хотілося мене бачити. Напевно, я її часто розчаровую... Від того, буває, навіть мучуся сумлінням. А вже вкрай нестерпно почуваюся, коли мама враз починає згадувати тата...

– Якби був живий твій батько – що б він на це сказав? Тобі не було б соромно за твою поведінку?

Звісно, пригадуючи в такі хвилини тата, мені справді буває соромно. Тоді я замикаюся у своїй кімнаті й на всю гучність вмикаю важкий рок. Так я чиню завжди,

коли почуваюся погано. Та мама, напевно, очікує від мене іншого прояву емоцій і знову не розуміє мене, вважаючи, що така моя поведінка – цинічна і знову їй на зло.

Той день не віщував нічого особливого. Просто я заклалася з хлопцями, що влізу в клас через вікно, й мені не пощастило, бо саме в той момент, коли я була на карнизі, увійшла Матильда. Я ж не винна, що її принесло швидше, ніж мала розпочатися алгебра... В результаті мене вигнали з уроку й зробили ганебний запис у щоденнику. В кепському настрої, я попленталась додому. Знову треба буде виправдовуватися перед матір'ю чи щось брехати... Якийсь час я була поглинута думками, вигадуючи різноманітні версії, які мали б виправдати мою поведінку. Бо ж довго приховувати запис у щоденнику не вдасться – наприкінці тижня мама його обов'язково побачить. Але й довго перейматися такими клопотами я не вміла. За мить я вже пригадувала захоплені й сповнені поваги погляди хлопців у той момент, коли мене уздріла на карнизі Матильда... Незважаючи на цю незначну прикрість, заклад я все-таки виграла й від того відчувала втіху!

Штовхнувши ногою двері, я зайшла у під'їзд. На сходовому марші перед моїм поверхом сидів чоловік. В засмальцьованій маринарці, неголений, з розкуйовдженим волоссям, скоцюрблений, тримаючи на колінах розгорнуту книжку... Здавалося, він змерз, бо обхопив себе руками – певно, аби зігрітися: кінець жовтня виявився досить холодним та дощовим.

– Вибачте... я, певно, перешкоджаю, – заговорив він, зауваживши мене, й схопився на ноги, даючи мені можливість пройти.

– Та нічого... – пробурмотіла я, роздивляючись його. Нечасто зустрінеш людину, яка сидить на сходах і читає книжку.

– Зайшов трохи зігрітися... Кепська погода... – чомусь винувато всміхнувся чоловік, впіймавши мій здивований та зацікавлений погляд. – І щоб не гаяти часу, вирішив почитати. Ось, знайшов на смітнику... Чудова річ! Моя улюблена в дитинстві. "Олівер Твіст" Діккенса. Не читали?

Я заперечно похитала головою.

– Тоді обов'язково почитайте!

– А як це – знайшли на смітнику? – запитала його я.

– А так... Збирався пошукати старих картонок, газет, паперу, щоб на макулатуру... І раптом книжка! Уявляєте? На жаль, коли книжки стають непотрібними чи зайвими, з ними дехто саме так і чинить – викидає, наче дрантя, на смітник. Це дуже сумно... – зітхнув він.

– Сумно, – погодилась я.

– А ви любите читати? – запитав чоловік.

– Люблю, – відказала я, – багато книжок дарував мені тато.

– Якщо бажаєте, я можу вам залишити цю книжку, – раптом запропонував він.

Трохи розгублена тією несподіваною пропозицією, я кивнула головою, і книжка вмить опинилася в моїх руках. Я відчула її запах. Запах старого пожовклого паперу і пилу.

- Ну ось, тепер я спокійний, - всміхнувшись, промовив чоловік, - я впевнений, ви не викинете її на смітник.

"Якийсь дивак..." - вирішила я. Дивним було те, що він сидів тут на сходах і читав книжку, яку знайшов на смітнику. І те, що звертався до мене на "ви". А може, він був не при здоровому глузді? І вигляд у нього надто пошарпаний і якийсь недбалий... А розмовляє, як пристойна й інтелігентна людина. І ще начебто не зовсім старий. Може, на десяток років старший від моєї мами. Щось в його обличчі здалося мені знайомим. У ньому було щось таке, що пригадало мені тата. Напевно, очі. Такі ж чесні, відкриті, глибокі, які були в тата...

- А ви алкоголік? - раптом вихопилось у мене, й за мить, схаменувшись, я навіть затулила рота рукою - як я могла таке запитати?

Та схоже, чоловік не образився, тільки знічено зітхнув.

- Так, це було... Коли померла дружина... Мене навіть вигнали з роботи. Тепер я безпритульний. А колись був математиком.

- Ого! А чого безпритульний?

- Все просто й банально - квартирні махінації. Напоровся на аферистів.

- І вам немає де жити?

- Пусте. Тепер я вчуся жити по-новому. За тих два місяці я встиг багато чого переосмислити і зрозуміти, - загадково промовив чоловік.

В ту мить мені стало його дуже шкода. "Погана людина не читатиме книжок і не матиме очей, схожих на татові", - вирішила я, а тому враз заговорила до нього:

- А знаєте, сьогодні мама зготувала борщ... Вона дуже смачно готує! Я запрошую вас на обід!

- Я й не сумніваюся в тому, що ваша мама дуже смачно готує, - відказав чоловік. - І я вам дуже вдячний, але це не зовсім зручно... Крім того, уявіть, що подумає мама, коли ви приведете додому такого волоцюгу...

- Мама немає вдома! І повернеться нескоро! - недбало махнула я рукою.

Здається, чоловік знову хотів заперечити - він невпевнено стелував плечем й похитав головою.

- Послухайте, якщо ви справді математик, допоможете мені з алгеброю? - раптом спало мені на думку. - Я її терпіти не можу, в нас контрольна, а мені зовсім не вдаються ті кляті рівняння. Крім того, Матильда, наша математичка, завжди до мене чіпляється!

- Ну, якщо контрольна і все так поважно, тоді я згідний, - всміхнувся чоловік.

- Згода! - я по-хлопчачому потисла йому руку. - Тоді ходімо? Але спершу все-таки пообідаємо, я страшенно зголодніла!

Він їв з неймовірним апетитом, немовби з захопленням, вишукано схилиючись перед смаком... Ще ніколи я не бачила, щоб їжу споживали з такою втіхою.

- Чесно кажучи, давненько так не обідав. І я вам дуже вдячний... Ваша мама справді дуже смачно готує! До речі, ми з вами так і не познайомилися. Оскільки я людина без жодних регалій, то так і звертайтеся до мене - просто Гнат. Ну що ж, після

такого пишного обіду можна братися й до алгебри?

Гортаючи підручника, він задоволено всміхався, немовби знову побачив старого друга, за яким встиг занудьгувати, торкався сторінок, проводив пальцями по формулах, наче прагнув в такий чудернацький спосіб, як маг, відчувати усі оті математичні заплутані таємниці, які приховували в собі складні й незбагненні на перший погляд завдання.

І в нього виявився справжній дар відкривати оті таємниці – просто, зрозуміло, оригінально, жартівливо, без надмірних зусиль, з якимсь захватом, що, здавалося, не залишило б байдужою найбайдужішу до математики людину!

– Математичне рівняння – це своєрідна гра, яка може захопити, якщо зрозумієш алгоритм розв'язку! Це ніби лабіринт, з якого завжди є логічний вихід, його потрібно лише збагнути й здолати! – промовляв Гнат, пишучи формули і відчуваючи від цього неймовірну втіху.

Видно було, що в математиці – усе його життя. І він справді мав рацію, бо оті рівняння, які я нарешті завдяки йому почала розуміти, справді захопили мене – мені хотілося їх розв'язувати. Раніше я й уявити собі не могла, що математика може мене зацікавити. "От якби такий вчитель був у нас в школі замість тієї зануди Матильди, все було б по-іншому..." – зітхнувши, подумала я. Якби мене не вигнали з уроку, то ми б і не зустрілися... В ту мить Матильдин запис у щоденнику і мамині дорікання, що на мене чекали, вже не здавалися мені жодною прикрістю.

Двері, що гримнули в передпокої, сповістили про прихід мами. Сьогодні вона чомусь повернулася раніше. Зайшла на кухню й, зупинившись при дверях, якусь хвилю мовчала, а відтак зронила голосом, який не віщував нічого доброго.

– Ну... і що це таке?..

– Це – дядько Гнат, – відказала я. – Він безпритульний і математик. Я запросила його пообідати, і він допомагає мені з алгеброю...

– Вибачте... – Гнат знічено схопився з місця. – Ваша донька пригостила мене борщем. І я дозволив собі погодитися. Я трохи допоміг їй з математикою... Я знаю, що не викликаю жодного довір'я... Але я не взяв нічого, всі речі на місцях, ви можете перевірити. А ваш борщ справді дуже смачний. Я давно такого не їв. І... я, мабуть, вже піду?..

– Так, вам справді краще піти, – різко промовила мама.

В ту мить мені стало геть прикро за її слова.

– Ви не ображайтеся на маму... – тихо сказала я, проводжаючи Гната до дверей.

– Пусте, вам не варто тим перейматися. А щодо рівнянь... – на хвилю він спинився на порозі. – Насправді це нескладно, ви переконались. Але якщо раптом у вас виникнуть запитання з алгебри, звертайтеся! Я з радістю допоможу. Мене тепер завжди можна знайти тут, в околицях, на майданчиках і лавках...

– Ну це вже занадто! – вибухнула мама, коли за Гнатом зачинилися двері. – Ти що собі дозволяєш? Приводиш додому невідомо кого, якогось п'яницю, приبلуду! А раптом він би скривдив тебе! Я не здивуюся, якщо нашу хату обчистять! І це навіть не

довірливість – легковажність! Дурість! Ти робиш все, що тобі заманеться!

В ту мить мені хотілося вибігти вслід за Гнатом і стати такою ж безпритульною, як і він. Вештатися вулицями, знаходити у смітниках книжки, які стали комусь непотрібними й читати їх на сходах у під'їздах... Ночувати на стрихах чи в підвалах... Або – мешкати на даху Максого будинку, де він малює місто з пташиного польоту. Можливо, мама лише тоді б зрозуміла, що не мала рації? Що іноді замість сварки нам потрібна спокійна, відверта і щира розмова, яка б нас зближувала, як це було за життя тата. І може, тоді б я була зовсім іншою або, принаймні, намагалася б, бо ми могли б порозумітися!

– А хіба ти не помітила, що у нього очі схожі на татові? – лише тихо запитала я і, щоб вона не бачила моїх сліз (бо я страшенно не люблю, коли хтось їх бачить), втекла у свою кімнату, де, зачинившись, ввімкнула на всю потужність важкий рок.

Наступного дня, після школи, в пошуках Гната я обійшла увесь наш двір, майданчики навколо і під'їзди. Мені спало на думку поцупити для нього з холодильника котлет. Та його ніде не було. Розчарована, я повернулася додому.

Відтоді щодня, повертаючись зі школи, я шукала Гната. Так тривало вже кілька тижнів й без жодних результатів. Мені вперто не щастило. Може, він змінив район, де мешкав на стриху, або раптом захворів і втрапив до лікарні? Або лежав десь у лихоманці й потребував допомоги, їжі і ліків? А раптом його заарештували за те, що він поцупив якусь дрібницю? Булку в крамниці на розі в дебелої Поліни чи яблуко на ринку... І це не було б для нього великою прикрістю, адже у в'язниці тепло й там годують. Хоча для Гната, мабуть, це не мало ніякої ваги. І він нізащо не погодився б втрапити за ґрати. Адже воля, напевно, була для нього понад усе. Навіть така воля – просто неба!

– А ви не бачили Гната? Часом не знаєте, де його можна знайти? – якось запитала я одного бороданя у кумедній тісній спортивній шапці, натягнутій на одне вухо, який вишукував щось у смітнику.

Бородань уважно подивився на мене, примруживши очі:

– Гната? Це того, що математик? Давно не бачив... Може, подався кудись інде, а може, щось пішло в нього на лад? І таке буває, хоч і майже не буває... – захихотів. – Але життя таке є... Ніколи не знаєш, де знайдеш, а де втратиш! Може, Гнат знайшов? Він має клепку в голові, ще й яку! Такий, напевно, не пропаде! А що там у тебе в пакунку?

Зітхнувши, я простягнула йому пакунок із сардельками. Бородань знову задоволено хихикнув й одразу заходився їсти, сховавшись за смітником.

Одного вечора, коли я вже лежала в ліжку, читаючи перед сном "Олівера Твіста", в кімнату мою зайшла мама, щойно повернувшись із другої зміни.

– Ось, тримай... – вона простягнула мені книжку.

Книжка була стара, але не знищена, хоч і пахла нафталіном, а головне, інтригувала назвою – "Дон Кіхот".

– Звідки це? – здивовано запитала я.

– Твій знайомий приходив, коли ти була у школі... – пояснила мама. – Гнат. Знайшов

цю книжку, сказав, що ти зрозумієш, про що йдеться. Цікавився, як твої успіхи з алгебри.

- Гнат? - я аж підскочила на ліжку.

- А в тебе справді кращі оцінки, я бачила зошит. А ще сказав, що знайшов роботу. Тепер він працює сторожем тут неподалік і навіть має якусь комірчину, де мешкає. Цікавий він чоловік. Тільки життя в нього склалося важко, і він у тому не винен... Якщо ти захочеш занести йому сардельок чи котлет, не обов'язково робити це крадькома. А знаєш, у нього справді очі, як в нашого тата...

І раптом сталося те, чого вже давно між нами не було - мама обійняла мене. Мабуть, вперше за тих кілька років після татової смерті. В ту мить я була вдячна цьому дивакові Гнатові, з очима, схожими на татові, за те, що він так несподівано з'явився в нашому житті!..